

Gångstråk, broar, bryggor och sittplatser har anlagts för att öka tillgängligheten längs ån och förbättra möjligheterna till rekreation. Utvärderingar visar att gångstråken används flitigt och att åtgärderna är mycket uppskattade. Vid de anlagda våtmarkerna ute i landskapet pågår många olika aktiviteter, t.ex. promenader, ridning, fågelskådning, skridskoåkning, bad, jakt och fiske, samt även undervisning av allt från förskolebarn till högskolestudenter.

Höje å vattenråd är en frivillig sammanlutning av kommuner, industrier, vattenavledningsföretag och övriga som på ett eller annat sätt är berörda av Höje å.

Redan år 1991 påbörjades Höjeåprojektet – det första större våtmarksprojektet i Sverige där man har arbetat med avrinningsområdet som avgränsning istället för att styras av administrativa gränser. Höjeåprojektet var ett omfattande och långsiktigt miljö- och vattenvårdsprojekt som skedde i samarbete mellan de tre kommunerna Lomma, Lund och Staffanstorps.

Höjeåprojektet avslutades 2014, men arbetet med vatten- och landskapsvårdande åtgärder i Höje å avrinningsområde kommer att fortsätta minst fram till år 2021.

Våren 2016 publicerades en utvärdering av hela Höjeåprojektet, gjord av våtmarksexperten John Strand på Hushållningssällskapet i Halland. Denna broschyr beskriver kort Höjeåprojektets mål, syfte och resultat tillsammans med resultaten från utvärderingen.

Vill man läsa hela rapporten från utvärderingen eller veta mer om vattenrådet, Höjeåprojektet eller Höje å kan man besöka vattenrådets hemsida: www.hojea.se.

Höjeåprojektet

25 år av vattenvård i jordbrukslandskapet

Varje år beräknas projektets anlagda våtmarker rena vattnet i Höje å från cirka 62 ton kväve och 2,5 ton fosfor. Mätningar i Önnerupsbäcken, det största biflödet till Höje å, har på 25 år visat på halverade halter av kväve och fosfor. Detta anses vara ett mycket bra resultat.

Den biologiska mångfalden har gynnats starkt av de anlagda våtmarkerna i det oftast artfattiga jordbrukslandskapet. Höjeåprojektet har varit en bidragande orsak till populationsökningar hos flera hotade eller missgynnade fågelarter. Vissa av dessa fågelarter har till och med kunnat strykas från den så kallade rödlistan över hotade arter. Inventeringar visar att våtmarkerna även är livsmiljöer åt en artrik flora med flera sällsynta arter. Höjeåprojektet har också varit del i ett intressant arbete med utplantering av hotade vattenväxter.

En å i jordbrukslandskapet

Höje å rinner genom sydvästra Skånes jordbrukslandskap och mynnar i Öresund. Avrinningsområdet består till stor del av bördig jordbruksmark. Under de senaste 150 åren har vattenlandskapet i området förlorat mycket av sin självrenande förmåga eftersom våtmarker har dikats ut och vattendrag grävts om för att vinna mer jordbruksmark. Ungefär 90 % av våtmarkerna har försvunnit. Samtidigt har ån påverkats av stora mängder kväve och fosfor från jordbruk och samhällen, vilket har lett till problem med övergödning.

Förändringarna i landskapet har även påverkat den biologiska mångfalden och många arter kopplade till ångar och våtmarker har blivit sällsynta. I det svårtillgängliga jordbrukslandskapet har dessutom möjligheterna till rekreation varit dåliga.

Höjeåprojektet

Till följd av problemen med övergödning, låg biologisk mångfald och dåliga möjligheter till rekreation startades Höjeåprojektet år 1991, i ett samarbete mellan Lomma, Lund och Staffanstorps kommuner. Syftet med projektet var att åtgärda problemen genom att anlägga våtmarker, skyddszoner och gångstråk. Projektets målsättningar var långsiktigt förbättrad vattenkvalitet och minskad övergödning i både Höje å och Öresund, ökad biologisk mångfald i det intensivt brukade jordbrukslandskapet samt förbättrade möjligheter till rekreation och friluftsliv i området.

I hela Höjeåprojektet anlades cirka 110 ha våtmarker och skyddszoner. Våtmarkerna anlades på platser i landskapet där de effektivt renade vattnet från näringsämnen. I den senare delen av projektet utfördes även åtgärder för att främja rekreation och friluftsliv, samt åtgärder för att gynna fisk och annat djurliv i vattendragen. En grundläggande förutsättning för projektet var det frivilliga intresset hos berörda markägare att anlägga våtmarker och göra andra vattenvårdsåtgärder.

Mycket positiva resultat

Projektet har haft positiva effekter på vattenkvaliteten i avrinningsområdet genom att våtmarkerna renar

vattnet i Höje å från stora mängder kväve och fosfor, vilket både beräkningar och mätningar har visat. Resultaten anses vara mycket bra för ett så pass stort våtmarksprojekt.

Den biologiska mångfalden har gynnats kraftigt genom att våtmarkerna har skapat många nya livsmiljöer för både växter och djur. Undersökningar visar att även projektets åtgärder som underlättar för allmänheten att komma ut och ta del av naturen vid våtmarker och vattendrag har varit mycket uppskattade.

Utvärderingen av projektet

John Strand (Hushållningssällskapet) kommer i sin utvärdering av Höjeåprojektet fram till att detta på många sätt har varit ett pionjärprojekt vars betydelse är mycket större än de konkreta resultaten. Exempelvis har de vunna erfarenheterna av praktiskt våtmarksarbete banat väg för alla senare våtmarksprojekt i landet. Man satte även standarden för hur beslutsfattare, markägare, tjänstemän, konsulter och allmänhet kan engageras i stora vattenvårdsprojekt.

En väldigt viktig del av projektet har varit uppföljningen av genomförda åtgärder och de stora mängder information som genererats betraktas idag, enligt Strand, som en ovärderlig källa till kunskap.

Kommunerna (Staffanstorp, Lund och Lomma) spelade en helt avgörande roll för tillkomsten av projektet. Vattenrelaterade miljöproblem är oftast kopplade till avrinningsområdet och Höjeåprojektet är ett bra exempel på när berörda kommuner har haft förmågan att se det större perspektivet (utanför kommungränsen) och fattat beslut därefter.

Även de markägare som har berörts av projektet förtjänar ett stort erkännande. Inga åtgärder hade varit möjliga utan positiva markägare som upplåtit sin mark till våtmarker och andra insatser.

Sammanfattningsvis menar Strand att Höjeåprojektet är ett enastående väl genomfört projekt, sannolikt ett av Sveriges bästa större våtmarksprojekt. Inte ens med dagens kunskapsläge (som projektet till stor del har bidragit till att skapa) skulle man förmodligen ändra på genomförandet i någon avgörande del.